

BAJAZZÓK, MANDARIN

Semmiképpen sem lehet véletlen, hogy a szegedi operatársulat a verista színpadon mozog a legtermészetesebben. A hagyományos operarepertoárból, a klasszikusoktól, nagy romantikus szerzőegéniségektől otthonos rutint sajátítottak el, s így ezek felújításában rendre a ma színpadát formálják meg. Verdi, Puccini, Wagner világból életszerűséget szándékoznak ledesztillálni: a kopottas-megfakult pátoszokból természetes gesztusokat, a nagy szerzők jelenetekből emberközeli, valóságsgazú konfliktusokat keresnek — melyek gyakorta a művekben is benne foglaltatnak, ám melyeket születésük körülményei a maguk korának sajátos ízlésvilágának színpad-eszközeivel dekoráltak ki. Így játszanak lényegében verista operaszínházat a romantikus darabokkal. Am egyszerűségei alkítanak ki operajátszási modort a század modern terméseinek interpretálásához is, Hindemith, Von Einem, Prokofjev, Bartók és mások Szegeden színre vitt műveihez. A kor szelleme ez, a barokk és a romantika nagy stílusorszakokaiból máig is eleven érvényű, biztos közönség hatású darabok mozgékony-változó elemeinek ártértékelése, adaptálása a mai operaszínházba, a mai publikumnak.

Az iskola tehát a verizmus. S bár annak repertoárja jóval szűkebb elődjéinél, mégis a Paraszatbecsület, a Nyugat lánya, a Hegyek alján, a Carmen és mások nélkül megoldhatatlan problémákba ütköznének a modern operaszínpadon. Ehhez a verista repertoárhoz csatlakozott legutóbb a *Bajazzók*. Leoncavallo operája természetesen ment már Szegeden, évekkkel ezelőtt, ám decemberi felújítása átrendezett színpadon, új karmesterrel, szereplőkkel — bemutatónak számít. A rendezés punctum saliens meghatározója eltéveszthetetlen: a muzsika bő érzelemgazdagsága, drámai színei, szenvedélyeket, elsőprő temperamentumot, a megcsalás és megcsalottság érzelmi fűtöttségeit, elfojtott és kiszakadó indulatokat kavarnak a színpadon. *Angyal* Mária érti, tudja ezt, s a szereplők mozgásától semmi erőszakoltat nem kíván. *Várady* Zoltán zenei vezetése viszont érezhetően igénytelenebb, a zene kulminációs pontjainak (Kacagj Bajazzó-ária, a finálé) és ezek ellenpontjaként az időleges megnyugvásnak, az oldottabb „édes muzsikának” (intermezzo, madárdal) kontrasztjai nyomtalanul tűnnek el egyébként korrektt dirigálásában. Szerencsére ott van a színpadon két énekes, akik pusztán „fül után” — és nem a karmesteri pálcára folytonos figyelésben — kellő bizottsággal igazodnak el a szólamukban, s így kedvükre kijátszhatják azt a gazdag érzelmi skálát, amit szerepükre írtak. *Vadas Kiss* László (Canio) és *Gyimesi* Kálmán (Tonio). Ők „tartják” az előadást.

A szereposztás kettős, így a további részletezés méltánytalan lehetne.

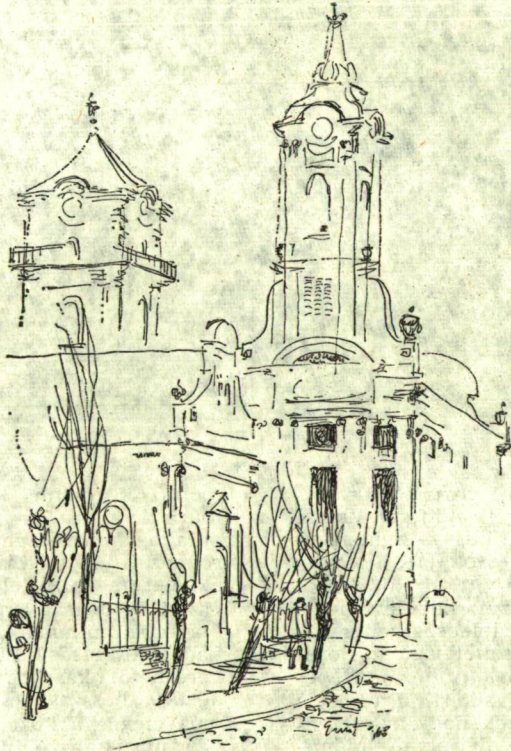
A Bajazzókkal egy műsorban mutatta be a színház Bartók Béla egyfelvonásos táncjátékát, a *Csodálatos mandarint*. *Imre* Zoltán, a színház fiatal koreográfusa, nyugat-németországi szerződése miatt nem állíthatta be táncosait, közreműködésétől el kellett tekinteni. Mindenesetre kíváncsian vártuk volna elképzeléseit, hiszen az utóbbi években egyre izmosodó tehetségéről emlékezetes balettestek tanúskodtak. Persze olyan „pótmegoldásra”, ahol *Harangozó* Gyulát kéri fel a Mandarin immár klasszikus (és éppen *Harangozó* Gyula személyében klasszikus) koreográfiájának betanítására — mindig szívesen vált jegyet az érdeklődő. (Apró szépségtapaszt, és erről valahol szólni kell, hogy tudomásunk szerint a mester rendre magához, a fővárosba rendelte alkalmi tanítványait, s csupán a főpróbákra utazott le a színházba — ami hosszabb távon kevésbé ambicionálhatja a szegedi balett fejlődését.)

A Csodálatos mandarin előadása az est meglepetése volt. A táncos pantomim-dráma olyan karakterisztikus bartóki muzsikára kéri a mozgások, a gesztusok kifejező erejét, fantáziáját, ami rutinosabb, kiforrottabb, a színjátszás lehetőségeivel és a szakmabeli tudással magasabb szintézisbe érlett egyéniségektől is nagy alakításokat kíván. A férfi és a nő kapcsolatának problematikája ugyanis a Kékszakállúhoz képest sokkal bonyolultabb — itt már az ének kevés, csak a balett, a tánc és a pantomim elemei képesek visszaadni az érzelmek sokrétűségét, rapszodikus felizzását, konok vágyban eruptív hatalmasságát. A nő az állandó szereplő — tőle mint mértéktől igazodnak, hozzá, mint konstanshoz illeszkednek a többiek. A három csavargó kihasználja, az öreg gavallér és a fiú érte-rajta veszt, a mandarin viszont ráijeszt, megszenvedteti. A nő nem szeret, csalogat. Az ő kára, hogy testével kell ehhez folyamodnia; sorsa a kurtizánoké. A mandarin sem szeret, vagyta, érzékei irányítják, de a test „szertartásos kultusza” erősebb benne a halálfélelemlénél, a gyönyör utáni sóvárgás elpusztíthatatlan benne. A kurtizán és a vágyódó férfi így együtt éppen

a szerelem lehetne. De mi mástól áll legtávolabb ez a reménytelen hajsza, harc, izgalom, a csavargó, a lány és a mandarin tusája — mint éppen a szerelemtől. A szereelmet megvásárolták. Bartók rendkívül szuggesztíven szólt erről. Milyen kicsúfolt az ember az embertelenségben.

A szegedi előadáson *Lászy* Andrea táncolta a lányt, s a színházhoz idei évadtól visszatért *Lakatos* Károly a mandarint. S bár kvalitásaikat — korábról — előnyösen ismertük, szerepük követelményeihez kétségtelenek az adottságaik, mégis meglepő volt az a biztos karakterérzék, rutinos mozgás, a színpad teljességének bátor birtoklása, mely végső soron az előadás nem várt komoly sikerét garantálta. A láttak után nem férhet kétség *Pálfi* Lajos (öreg gavallér) és a három csavargó figuráját alakító *Stahl* Endre, *Szente* Ernő, *Serley* Iván tehetségéhez sem. A szegedi balett ismét lépett egyet előre...

N. I.

EZÜST GYÖRGY RAJZA